

מראי מקומות- בבא בתרא י"ב

ע"כ מן הש"י הוא וגילה לאדם זה (עכ"פ כשאמר הטעם, כדמסיק הגמ').

(ה) **מיום שחרב בהמ"ק ניטלה נבואה מן הנביאים וכו'**- כ' המהרש"א דהכוונה כאן הוא למקדש ראשון, דאילו במקדש שני לא היו נביאים אלא בתחלת בנינו, שהיו אז חגי זכרי' ומלאכי. ובאמת לא בא כאן אלא למעט מקדש שני, אבל בשבעים שנה שבין בהמ"ק ראשון לשני, היו נביאים.

(ו) **וניתנה לשוטים ולתנוקות-** כ' המהרש"א דחילוק גדול יש בין הנבואות, דנבואת נביא בא ע"י הקב"ה או מלאך, אבל נבואה שניתן לשוטים ולתנוקות בא ע"י שד.

(ז) **כיון דמלו בי עשרה, פתח הוא ותנא ודרש-** כ' היד רמה (קנ"ו), "ש"מ דהיכא דצריכי רבנן לרישא וקדים חד מינייהו ומתני בבי עשרה וכולהו רבנן, איהו הוי רישא ופסקא היכא דחזי למיהוי רישא". וע' **בחתם סופר** דפי' דמר בר ר' אשי ה' ממלא מקום אבותיו בחכמה ויראת חטא, וקיי"ל דבכל התמנות, הבן קודם לכל אדם. אלא דאי' **במג"א** (או"ח נ"ג, סס"ק ל"ג) דבמוני התורה אינו כן, אלא כל הגדול בתורה טפי קודם. וא"כ, י"ל דהם היו רוצים למנות ר' אחא, שהי' גדול בתורה טפי ממר ב"ר אשי, אבל משמיא הסכימו להקים בן תחת אביו הממלא מקומו, וע"כ כיון דעביד עובדא, ועביד דינא לנפשי' ופתח בכלה, שוב לא הי' כח בידם להורידו.

(ח) **חלק בכור וחלק פשוט, יהבינן לי' אחד מצרא-** ע' ברמב"ן, שהביא מהר"י מיגש דהיינו אפי' אם אין השדות שוות להדדי, ולמשל אם יש איזה שדות של זיבורית, וביניהן יש שדה של עידית, דאי יהבינן לי' אחד מצרא יהי' לו העידית, מ"מ יהבינן לי' אחד מצרא. והק' הרמב"ן דהא בגמ' לקמן מבואר דהיכא שיש ב' שדות, חדא אהאי נגרא וחדא אהאי נגרא דיכול לומר הא מדויל והא לא מדויל, ויכול לומר דחלוקה בתרוייהו עדיפא לי'. וא"כ אפי' בבכור עושין

(א) **בית סתום... פרץ את פצימיו אין לו ד' אמות-** כ' הרמב"ן לעיל (יא.) דמה שאיבד זכותו הוא הוי ראי' דבאמת אין לו קנין גמור בהחצר, דאם הי' לו קנין גמור, לא הי' איבד זכותו ע"י מה שפרץ פצימיו. וע"ע בר' יונה ונמוקי יוסף (ז: בדפיו), דכ' דמיירי כשהאב פרץ פצימיו קודם שחלקו לבניו, אבל אם פרץ הבן את פצימיו, אז אמרי' דכבר יש לו זכות באותן ד' אמות, וקניינו הוי קנין גמור, ואז לא אמרי' דהפסיד זכותו ע"י מה שפרץ פצימיו. ורק לעיל, במבוי אמרי' כן, דשם לא הו"ל קניינו קנין גמור, ולכן היכא דפרץ פצימיו שפיר הפסיד זכותו [נולכאו] דלא כדעת הרשב"א שהבאנו לעיל, דמשמע דאף במבוי עכ"פ הפנימי יש לו קנין גמור].

(ב) **הכי קאמר, אע"פ שניטלה מן הנביאים, וכו'- פרש"י,** אע"פ שניטלה מן הנביאים שאינם חכמים, מן חכמים לא ניטלה. והק' הרמב"ן, הא אי' בנדרים (לא.) דאין הקב"ה משרה שכינתו אלא על חכם גבור ועשיר, ולכן כל נביא צריך להיות חכם ג"כ. והביא יש מי שתי' דכוונת הגמ' שם הוא דאין הקב"ה משרה שכינתו בלא הפסק אלא על חכם וכו', אבל נביא של שליחות, כגון יונה לנינוה, אי"צ להיות חכם, ובהמשך פי' דהיינו דלפי שעה משרה שכינתו על חסידים שאינם חכמים. והוא תי' עוד דברי הגמ' דאע"פ שניטלה נבואת הנביאים, דהיינו מראה וחזון, נבואת החכמים, שהיא בדרך החכמה, לא ניטלה מהם, אלא יודעים האמת מרוח הקודש שבקרבם.

(ג) **תדע דאמר גברא רבה מילתא ומתאמר משמי' דגברא רבה אחרינא כוונתי-** הק' המהרש"א, אם חכם הראשון אמרה מסברא בלא שום נבואה, למה לא נאמר כן גם על חכם השני, ואפי' לאו בר מזלי'. ע"ש מה שתי'.

(ד) **דאמר גברא רבה מילתא, ומתאמרא הלמ"מ כוונתי-** ע' בחי' אגדות להמהר"ל דביאר דאין שייך הלמ"מ להשגת בני אדם (ולכן אין שייך ללמדה מסברא או מ"ג מדות), ולכן

עדיף משאר הקרקעות, ומשו"ה פי' רש"י דזה שייך רק כשא' מהן הוי שדה בית הבעל, דאית בה עדיפות. **ותוס'** פי' דכמו דבי בר מריון לא מכרו שדותיהם כי אם בדמים יקרים שהרי עשירים היו, כמו כן יכול לומר שאינו רוצה ליתן לו חלק זה כי אם בדמים יקרים. ופי' בשו"ת הרא"ש (צ"ז, ב'), דס"ל דאי"ז מדת סדום, כיון דאם כבר הי' לו חלק זה ודאי הי' יכול לומר דאינו רוצה למוכרו כי אם בדמים יקרים, כן אינו צריך לוותר על זכות שיש לו בגורל כי אם בדמים יקרים. ורבה ס"ל דכיון שאין חילוק בין חלק זה לחלק אחר, א"כ אם מעלה עליו דמים בשביל זה, מדת סדום הוא, וכופין עליו.

(ב) **תרי ארעתא אתרי נגרי וכו', האי מדויל והאי לא מדויל** - פי' רש"י, ויכול לומר לו טול חלקך בשתייהם, דלאו מדת סדום הוא. והעיר **בחי' ר' נחום** (קסו), דהא לעיל בא' מהן הי' בית הבעל לא הזכיר רש"י דאומר לו טול חלקך בשתייהם, ומשמע דשם חולקין בגורל, ומ"ש. ותי' דס"ל לרש"י דאם היו ב' השדות שוות, אז אע"ג דאולי א' מדויל וא' לא מדויל, מ"מ אין א' עדיף מחבירו, וא"כ עדיין יהי' מדת סדום שלא ליתן לחבירו החלק שעל מצרו, אבל אי"ז מדת סדום לחלוק שתייהם, דאז אף אם א' לא מדויל, עדיין יהי' לו הב'. אבל לעיל, כשא' מהם הי' עדיף מהאחר, א"כ שפיר יכול לומר דרוצה לחלוק ע"פ גורל, ואי"צ לומר דרוצה לחלוק כל שדה לשתיים.

(ג) **בעינא דאפיש אריסי- כ' בעליות דר' יונה** דמכאן מוכרח דעיקר דין חלוקה הוא לחלוק כל שדה לשתיים, ולכן כל זמן שיש לו שום טענה כל דהו דאינו מדת סדום לחלוק כן, יכול להכריח החלוקה להיות כן, ולכן שפיר יכול לומר דבעי אפיש אריסי, דסכ"ס אי"ז מדת סדום. ואילו הי' עיקר הדין חלוקה לחלק שדה כנגד שדה, איך הי' אומר אביי שנשמע לזה לבטל דין חלוקה כדי לאפושי אריסי על שדה אמצעי.

(ד) **אפושי אריסי לאו מילתא היא** - פי' הנמוקי יוסף (ח. בדפיו) דלא אמרי' טענה זו משום דבאמת כיון שיש לזה אריס בקרקע שלו, די לו. וביד רמה (קסא) פי' דאפושי אריסי לאו

כן, וחולקים כל השדות ואין צריכין ליתן לו אחד מצרא.

(ט) **יבם מאי- פי' רש"י**, האם יכולין לומר לו דכיון דבא מכח תרי חלקים, ממילא אינם צריכים ליתן לו אחד מצרא אם לא מעלינן להם בדמים. ודייק ר' נחום (קסה) מדבריו דס"ל דיכול להכריחם ליתן לו על חד מיצר אם מעלה להם הדמים. והביא דכבר נח' בזה הראשונים, דהרא"ש הביא מר' יונה והראב"ד דעילוי מבטל את הגורל, אבל הביא מהריטב"א והרא"ה דס"ל דאין עילוי מבטל הגורל, ויכולים לומר דאינם רוצים אלא בגורל. וביאר דנח' בעיקר גדר דגורל, דהרא"ש ס"ל דהדין גורל הוא דין פשרה בעלמא, ואינו מעיקר דין חלוקה, ולכן כשא' מעלה בדמיה באופן דכולם מרויחים, אז עבדי' אופן אחר של פשרה, דהיינו עילוי בדמים. אבל הרא"ה וריטב"א ס"ל דהדין גורל הוא מעיקר דיני חלוקה, וא"כ אינו יכול לכפות חבירו לבטל דין החלוקה ע"י עילוי בדמים ולהכריח לו ליקח חלק מסויים.

(י) **כגון זה, כופין על מדת סדום- ע' בשיעורי ר' שמואל** (רכ) דחקר בהא דאמרי' דכופין על מדת סדום, האם הכוונה דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני, אבל לרדת לקרקעו ולעשות חלוקה בלא הסכמתו א"א, ועל כן כופין אותו עד שיסכים ליתן להשני קרקע הסמוך למיצרו, או דלמא דאי"צ הסכמתו, ואפשר לעשות החלוקה על כרחו, ואף דבעצם יש לו זכות על כל הקרקעות בשוה, מ"מ מאחר שהוא מדת סדום אם לא יתן להשני, ע"כ פקע זכותו מהקרקע הסמוכה למיצר חבירו ויכול ליטלה שלא מדעתו, ע"ש שהאריך בזה.

(יא) **אמרי לי' אחי, מעלינן לי' עלויה כי נכסי דבי בר מריון- פי' רש"י**, דיכול לומר דשדה זו משובחת לנו כשדות של בר מריון, אבל בתרי ארעא אתרי נגרי לא אמרי' כן. ותוס' הק' דפעמים שגם בתרי ארעא אתרי נגרי א' מתברכת טפי מחבירתה, דא' לוקה בשדפון וא' לא, ומ"ש. וע' בחי' ר' נחום (קסו) שהביא שהראשונים ביארו שי' רש"י, דס"ל דלבטל מדת סדום צריך להיות דקרקע זו

קיץ תשפ"ד

כלום הוא, משום דאי"ז שבח בגופא דארעא,
דלגבי גופא דארעא גריעותא היא.

To receive via email, or for הערות, please email mareimekomos@gmail.com